

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์
“อพยาบาท — ความไม่พยาบาท, ความไม่โกรธ,
ความไม่ประทุษร้ายเบียดเบียน”

คำว่า **อพยาบาท** อ่านตามภาษาบาลีว่า อับ - พะ - ยา - ปา - ทะ มาจากคำว่า อ (ไม่) กับคำว่า **พยาบาท** (ความพยาบาท, ความประทุษร้าย, ความเบียดเบียน, ความยังผู้อื่นให้ถึงซึ่งความพินาศเดือดร้อน) รวมกันเป็น **อพยาบาท** (เขียนเป็นไทยได้ว่า **อพยาบาทะ** บ้าง **อพยาปาทะ** บ้าง **อพยาบาท** บ้าง) แปลว่า **ความไม่พยาบาท, ความไม่โกรธ, ความไม่ประทุษร้ายเบียดเบียน** เป็นกุศลธรรม เป็นสภาพธรรมฝ่ายดี ที่เกิดขึ้นเป็นไป เป็นธรรมฝ่ายดีที่ระงับความโกรธ ความคิดประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่น

ตามข้อความจากพระอภิธรรมปิฎก ัมมสังคณีปกรณ์ ว่า

“อพยาปาทะ มีในสมัยนั้น เป็นไหน? การไม่คิดประทุษร้าย กิริยาที่ไม่คิดประทุษร้าย ความไม่คิดประทุษร้าย ความไม่พยาบาท ความไม่คิดเบียดเบียน กุศลมูล คือ อโหสะ ในสมัยนั้น อันใด นี่ชื่อว่า อพยาปาทะ มีในสมัยนั้น”

ข้อความจากพระไตรปิฎก ที่ควรค่าแก่การพิจารณาเพิ่มเติม เพื่อความเข้าใจความจริงถึงความไม่พยาบาทเบียดเบียนผู้อื่น ดังนี้

**“ผู้ใด มีใจยินดีในความไม่เบียดเบียน ตลอดวันและคืนทั้งหมด
และเป็นผู้มีส่วนแห่งเมตตาในสรรพสัตว์ ผู้นั้นย่อมไม่มีเวรกับใคร”**

(พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค มณิกัททสูตร)

**“วัยย่อมเสื่อมไปทุกขณะที่ยังหลับตาและลืมตาอยู่,
เมื่อความพลัดพรากจากกันมีอยู่อย่างไม่ต้องสงสัย ในอภัพที่เต็มไปด้วยอันตรายอย่างนี้
หมู่สัตว์ที่ยังเหลืออยู่ ควรมีเมตตาเอ็นดูกัน ส่วนผู้ที่ตายไปแล้ว
ไม่ควรจะต้องเศร้าโศกถึง”**

(พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก อนนุโสจยชาดก)

ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงชาติ (ความเกิดขึ้น) ของจิตว่ามี ๔ ชาติ ได้แก่ จิตเกิดขึ้นเป็นกุศล ๑ จิตเกิดขึ้นเป็นอกุศล ๑ จิตเกิดขึ้นเป็นวิบาก

คือผลของกรรม ๑ และ จิตเกิดขึ้นเป็นกิริยา คือ ไม่ใช่เหตุ ไม่ใช่ผล เป็นแต่เพียงเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ของตนแล้วก็ดับไปเท่านั้น ๑

จะเห็นได้ว่า ในชีวิตปกติประจำวันของผู้ที่ยังมีกิเลสนั้น ย่อมมีจิตเกิดขึ้นเป็นไปใน ๔ ชาติ ดังกล่าว ตามความเป็นไปของจิตขณะนั้นๆ ซึ่งถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมไปตามลำดับ จะไม่มีทางที่เข้าใจถูกต้องตรงตามความเป็นจริงได้เลย โดยเฉพาะอกุศลจิต ซึ่งเกิดขึ้นบ่อย และเกิดมากกว่ากุศลจิต เพราะเหตุว่า เมื่อไม่กล่าวถึงขณะจิตที่เป็นกุศล ขณะจิตที่เป็นการได้รับผลของกรรม และขณะที่จิตเป็นกิริยาแล้ว นอกนั้นเป็นอกุศลทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น ขณะจิตที่เป็นไปพร้อมกับความโกรธกัน ความไม่พอใจกัน

ตามความเป็นจริงแล้ว ความโกรธ ความไม่พอใจ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เกิดขึ้นตามเหตุตามปัจจัย ผู้ที่ยังไม่ใช่พระอนาคามี ยังต้องมีความโกรธ เพราะเหตุว่ายังมีเชื้อของความโกรธที่ยังไม่ได้ดับอย่างเด็ดขาด, บางบุคคลแม้เป็นผู้มีอริยาศัยดี มีความประพฤติดีเรียบร้อย ดูเหมือนว่าไม่เคยโกรธเลย แต่ตามความเป็นจริงแล้ว เมื่อยังไม่ใช่พระอนาคามีบุคคล ต้องโกรธแน่ แม้ว่าจะไม่มาก เป็นเพียงความขุ่นใจ ไม่พอใจเมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่น่าพอใจ ซึ่งมีมากในชีวิตประจำวัน เวลาเห็นสิ่งที่ไม่น่าพอใจ ก็ยากที่จะไม่เกิดความขุ่นใจ ความไม่สบายใจ อย่างนี้ก็เป็นลักษณะของความโกรธเช่นเดียวกัน

ขณะที่เกิดความโกรธนั้น เป็นอกุศล ไม่ใช่ผลของกรรม แต่เป็นการสะสมโทสะ (ความโกรธ) เมื่อสะสมบ่อยๆ เองๆ โดยที่ไม่มีการเห็นโทษเห็นภัย ก็ทำให้กิเลสมีกำลังมากขึ้น จนถึงขั้นประทุษร้ายเบียดเบียน ทำอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีและไม่สมควรเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นโทษเป็นภัยกับตนเองโดยตรงแล้ว ยังก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นอีกด้วย **ขณะที่ความโกรธความขุ่นเคืองใจเกิดขึ้น ตนเองเท่านั้นที่เป็นทุกข์เพราะกิเลสคือโทสะหรือความโกรธของตนเอง คนอื่นจะทำให้ไม่ได้เลย,** สภาพธรรมที่เป็น อภัยปาทะ หรือความไม่โกรธ ไม่ประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่น จึงเป็นสภาพธรรมที่ตรงกันข้ามกับความโกรธ ความเบียดเบียนประทุษร้ายผู้อื่นอย่างสิ้นเชิง ไม่นำมาซึ่งทุกข์โทษภัยใดๆ เลย ไม่ว่าจะทำกับตนเองหรือผู้อื่น เพราะไม่ว่าเป็นยุคใดสมัยใดก็ตาม **สภาพธรรมฝ่ายดีไม่มีทางที่จะทำให้เกิดโทษเลยแม้แต่น้อย**

เพราะฉะนั้น ควรอย่างยิ่งที่แต่ละคนจะได้พิจารณาว่า ตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าจะละจากโลกนี้ไปเมื่อใด ควรที่จะเห็นคุณค่าของความที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งได้อย่างยากแสนยาก ด้วยการสะสมแต่สิ่งที่ดีงามในชีวิตประจำวัน มีความมีเมตตา ความเป็นมิตร ความเป็นเพื่อน หวังดีต่อผู้อื่น ไม่ประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่น เป็นต้น รวมถึงการอบรมเจริญปัญญา ด้วยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมความเข้าใจถูก เห็นถูกในลักษณะของสภาพธรรมด้วย เพราะเมื่อปัญญาเจริญขึ้น กุศลธรรมประการต่างๆ ก็จะเจริญขึ้นตามระดับของปัญญา, ความโกรธ ความไม่พอใจกัน ความประทุษร้ายเบียดเบียนกัน รวมถึงอกุศลธรรมประการอื่นๆ ก็จะลดน้อยลงด้วย จนกว่า

จะสามารถดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ได้อย่างเด็ดขาดในที่สุด ที่ฟังอย่างอื่นไม่มีนอกจาก
ปัญญา ซึ่งเป็นความเข้าใจถูก เห็นถูก เท่านั้น และปัญญาจะเจริญขึ้นได้ ต้องไม่ขาดการ
ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ด้วยความจริงใจและเห็นประโยชน์จริง ๆ ว่า
ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม เพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูก เพื่อละความไม่รู้.

[ชมรมบ้านร่มมะ มศพ.: www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]